

Les llunes i els calàpets

Carles Montpart Tura

L'escriptor mallorquí Antoni Vidal Ferrando és un dels poetes i narradors més destacats de l'anomenada generació dels 70. Malgrat l'evident qualitat de la seva poesia, de les seves novel·les i de les seves narracions, és un autor força desconegut pel gran públic fora de l'àmbit illenc. La reedició, trenta anys després de la seva publicació, de la seva primera novel·la, és un bon motiu per parlar-ne en la nostra secció d'aquest me

Un nen de la postguerra

Antoni Vidal Ferrando (Santanyí, 1945) va néixer en el si d'una família humil d'un poble del migjorn de Mallorca. El pare, Andreu Vidal Vidal, va ser un home de mar, primer com a grumet i més endavant com a mariner, contramestre i, finalment, com a patró de cabotatge. La mare, Antònia Ferrando Portell, a part de portar la casa, era brodadora.

El pare, Andreu Vidal, que sovint també formava part de tripulacions dedicades al contraban, passava moltes temporades fora de casa. El petit Antoni, que era fill únic, va créixer, doncs, força emmarat. Durant la guerra civil, el pare d'Antoni Vidal va ser obligat a entrar a les files dels revoltats, i va ser enviat al front d'Andalusia. Allà es va passar a les tropes republicanes, fet pel qual, al final de la guerra, va ser empresonat durant nou mesos al penal de Cartagena. Posteriorment, ja a Mallorca, tota la família va patir diversos tipus de represàlies.

Segons Miquel Àngel Vidal, autor de l'esbós biogràfic *Antoni Vidal Ferrando* (*Retrat* núm. 38, AELC, 2024), publicat amb motiu de la concessió a l'autor del XXIIIè Premi Jaume Fuster dels Escriptors en Llengua Catalana (2023), i que hem pres com a base per a l'elaboració d'aquest article, l'ambient, en els primers anys de vida de n'Antoni al poble, era de carestia i de misèria. No hi havia clavegueram, ni aigua corrent, ni cap comoditat. «Allò pareixia l'època medieval: rogatives, parts de rosari, mutilats de guerra, cans rabiosos, els femers i els animals dins les cases, malalties contagioses, captaires que demanaven almoïna, gitanes que deien la bonaventura. La major part del dia no hi havia llum, que s'encenia a entrada de fosca i s'apagava a les dotze del vespre.» (les citacions literals de l'escriptor que anirem transcrivint són reportades per l'autor del *Retrat*, i estan extretes del seu llibre-entrevista *Antoni Vidal Ferrando. La mà de l'escriptor* (Lleonard Muntaner, 2021).

De petit, Antoni Vidal va ser un nen força malaltís, fet que li va comportar

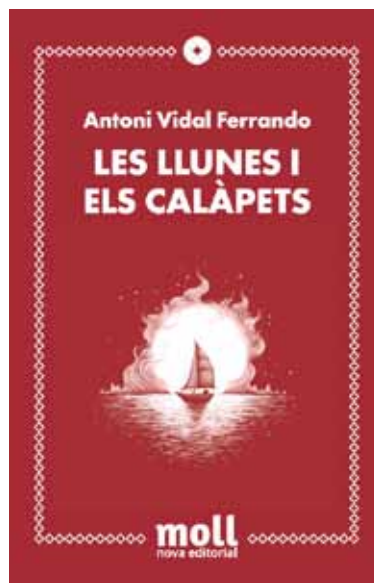
haver d'estar moltes temporades al llit. Al tres anys va patir una colitis que va esdevenir crònica, i abans de fer la primera comunió va patir una nefritis que només va desaparèixer gràcies a les bones arts d'un curandero del barri de Santa Catalina de Palma. Aquestes convalescències van ser la circumstància que va posar Antoni Vidal en contacte amb la lectura. Primer llegint tebeos i, més endavant, llibres. Com que a l'escola no hi havia biblioteca i a casa seva només hi havia un exemplar del *Quixot*, les lectures van arribar

gràcies als llibres que li regalaven uns enquadernadors de Barcelona que estiuejaven a Santanyí. Versions castellanes de *Les mil i una nits*, de *L'illa misteriosa*, de Verne, d'*Els viatges de Gulliver*, de Swift, de *Moby Dick*, de Melville, entre molts d'altres.

Segons Miquel Àngel Vidal, malgrat que el petit Antoni va viure una època difícil i amb poca salut, no es va sentir mai un nen infeliç. El propi autor ho rememorava en el llibre-entrevista esmentat amb aquestes paraules: «Jo no em vaig sentir mai desgraciat. Mumare es treia el menjar de la boca per donar-me'l a mi. Vaig ser molt de temps la jugueta de les àvies i de les meves ties. Els nostres veïnats eren molt amables i jo entrava dins ca seva com si fos ca nostra. M'agradava llegir i m'agradava jugar i ben aviat vaig tenir amics, alguns dels quals m'han durat tota la vida.»

Un bon estudiant

Antoni Vidal va estudiar a l'escola de Santanyí que, com era habitual a l'època, era una institució integrista destinada a enaltir les virtuts de l'ideari del nou règim franquista. Segons ha recordat l'autor, totes les activitats lectives eren en castellà, però al pati, i fins i tot a dins l'aula entre els companys, el català era l'única llengua que utilitzaven. Com que Antoni era un bon estudiant, i en aquella època no passaven de curs segons l'edat sinó segons el grau de coneixements, als nou anys ja anava al curs dels grans. Tot i que l'escriptor no guarda especial mal record dels mestres que va tenir, sí que té present l'ambient de por en què es feia viure els infants: «Sempre et senties amenaçat, sempre tenies por d'anar a l'infern, por dels càstigs d'algun superior o que els al·lots més grans et volguessin pegar; escrivies als Reis i no et duïen quasi res del que els demanaves. Per si no n'hi hagués prou, tot estava prohibit. O perquè era pecat o perquè el batle no ho volia o perquè ho deia el rector de la parròquia.»

Com que els mestres veien que Antoni Vidal tenia facilitat per estudiar i li agradava molt llegir, van insistir als pares perquè continués estudiant. Gràcies a la decisió de la mare, Antoni va fer l'examen d'ingrés de Batxillerat a l'Acadèmia Mayol de Palma, en el qual va obtenir la màxima nota. Pel setembre de 1955, doncs, va començar, amb alguns companys més del poble, els estudis de batxillerat elemental com a alumne lliure. Durant el curs, un mestre de Santanyí els preparava i pel juny anaven a examinar-se al col·legi Fra Joan Ballester de Campos. Als tretze anys, quan havia acabat el quart curs de batxillerat i preparava l'examen de revàlida, Antoni Vidal va escriure els seus primers versos. Eren

en castellà, ja que fins aleshores l'únic contacte que el futur escriptor havia tingut amb la literatura catalana eren les *Rondaies mallorquines* de Mossèn Alcover, que sobretot coneixia per transmissió oral.

Un cop aprovat l'examen de revàlida, Antoni Vidal, que tenia clar que li agradaria ser mestre, es va presentar i va aprovar l'ingrés a Magisteri. Tot i haver-se pogut matricular com a alumne lliure, però, quan pel juny de 1960 es va anar a examinar de primer curs no li van permetre de fer-ho perquè encara no havia complert els quinze anys. Per aquest motiu, pel setembre va haver de tornar a matricular-se de primer, ara com a alumne presencial a Palma. Durant la setmana vivia a la capital, a casa d'uns oncles, i el cap de setmana i les vacances tornava a Santanyí.

El despertar de la consciència lingüística

En aquesta època Antoni Vidal va entrar en contacte amb Bernat Vidal i Tomàs, un farmacèutic i erudit de Santanyí que a les tertúlies de la rebotiga de la farmàcia i a través d'una publicació local va esdevenir un autèntic mentor del futur escriptor. Antoni Vidal va publicar alguns articles al quinzenal *Santanyí*, encara en castellà, però serà el

mateix Bernat Vidal qui el convencerà d'escriure en català arran d'uns versos que li va mostrar perquè n'hi donés la seva opinió.

Bernat Vidal no només li va ensenyar a valorar la pròpia llengua, sinó també el país, l'art i la cultura. L'any 1963 Antoni Vidal va conèixer Blai Bonet, el poeta de Santanyí que, tot i que residia a Barcelona, passava temporades al poble. Antoni Vidal el recorda com una persona molt cordial, enginyosa i divertida, i que li va demostrar amb la seva obra que "les mateixes meravelles que es feien en castellà es podien fer en català". En aquells moments Antoni Vidal ja s'havia convertit en un gran lector de poesia castellana clàssica —

Bécquer, Espronceda— però sobretot havia descobert el que seria el seu gran referent en poesia, Federico García Lorca, que, juntament amb Antonio Machado, representaven no només uns grans poetes sinó que també encarnaven la lluita per la llibertat.

Exercici del magisteri i compromís polític

Un cop superats els tres cursos de Magisteri i aprovada la revàlida amb disset anys, Antoni Vidal es va dedicar a preparar oposicions i a fer tres mesos de pràctiques. L'any 1964 les va aprovar i, com que no va aconseguir plaça a Mallorca, va triar l'Escola Graduada número 2 de Maó, a Menorca, on s'hi va estar durant tres cursos. El seu company d'estudis i de destinació, Miquel Vanrell, es va convertir en el seu millor amic i, com va dir en més d'una ocasió, en el germà que mai no va tenir. Les vivències d'aquells tres anys a Menorca —entre 1964 i 1967— van deixar una fonda empremta tant en la vida com en l'obra poètica d'Antoni Vidal.

L'escriptor, que se sentia lliure sense haver de dependre econòmicament dels pares, va entrar en contacte amb cercles de gent culta de l'esquerra catalanista que varen accentuar la seva consciència social i política i la necessitat d'implicar-se en la lluita per recuperar la llengua literària i la llibertat. Vidal participava en diversos moviments d'agitació cultural i d'oposició al franquisme al mateix temps que començava a estudiar català, seguia les novetats editorials que arribaven a l'illa des de Catalunya i escoltava les reivindicacions que propagava la Nova Cançó. Uns dels moments culminants d'aquest procés els van representar el

concert de Raimon al Teatre Principal de Maó i la lectura de *Nosaltres, els valencians*, de Joan Fuster.

Durant aquests anys, Antoni Vidal va escriure els seus primers llibres de poemes —clarament influïts per la lectura de Blai Bonet— que va enviar a diversos certàmens, però que no van ser premiats ni publicats. El jove poeta tenia molts dubtes i no se sentia satisfet del que escrivia, ja que li semblava que no acaba de trobar ni l'estil ni l'expressió adequada al que volia dir. Bernat Vidal, el seu mentor, li va recomanar que es decantés cap a la poesia social, que era la que en aquell moment estava més en auge, però, tot i intentar-ho, Antoni Vidal no

va acabar de trobar-s'hi còmode.

Retorn a Santanyí

Seguint un suggeriment de Bernat Vidal, que li va recomanar d'estudiar una llicenciatura, Antoni Vidal es va matricular lliure a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona amb la intenció —un cop superats els dos cursos comuns— d'estudiar Filologia per tal de millorar la seva escriptura. Al final, però, a conseqüència del trasllat del seu expedient a la nova Facultat de Filosofia i Lletres de Mallorca, i del fet que si volia fer Filologia no li convalidaven totes les assignatures fetes a Barcelona, Antoni Vidal va acabar cursant Història General, estudis en què es llicenciaria l'any 1978. Mentre estudiava la carrera, com a mestre es va anar especialitzant en la didàctica de l'ensenyament de la Història i de les Ciències Socials.

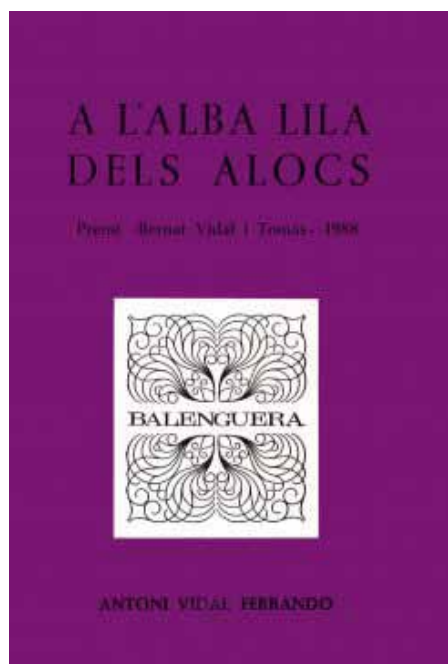
L'any 1967 Antoni Vidal va obtenir un nou destí com a mestre, ara a Mallorca, concretament a la Colònia Sant Jordi, a tretze quilòmetres de Santanyí. Amb vint-i-dos anys, doncs, va començar una nova etapa laboral en una escola molt petita —no gaire més de dotze alumnes— que presentava una gran precarietat: «De recursos, cap ni un. Ni un cèntim per a material ni per a res. A vegades fèiem un poc net amb els al·lots. El primer any vàrem estar a un edifici amb les teulades que queien.»

Pel que fa a l'escriptura, Antoni Vidal decideix que els seus intents poètics estan molt lluny de la qualitat literària dels seus models i decideix deixar d'escriure. És

en aquest moment que comença la relació amb Rosa de la Iglesia, una estudiant lliure de Magisteri que esdevindrà la seva companya al llarg de tota la vida. Vidal ho recorda així: "M'abandonà la poesia. Però no em vaig sentir desgraciat. Els fets m'havien concedit l'amor de na Rosa. No vaig saber què era la felicitat fins que la vaig conèixer. Per ella, fins i tot vaig tornar a anar a missa". Amb Rosa, Antoni Vidal compartirà una gran afició pel ball i també destí professional, ja que tots dos van ser assignats a l'escola de Ses Salines, a partir de l'any 1969, una plaça que van ocupar durant onze anys. El 19 de juliol de 1971 Rosa i Antoni es van casar i es van instal·lar a Santanyí, en una casa nova construïda en un solar que havia estat de l'àvia materna de l'escriptor. El matrimoni tindrà dos fills, l'Antònia i l'Andreu.

L'arribada de la democràcia

Antoni Vidal va viure l'arribada de la democràcia i del procés de transició política amb joia, però amb la reserva que més endavant expressaria amb aquestes paraules: "¿De debò que les mateixes persones que havien propiciat i havien gaudit dels favors d'un règim tan infame com el del general Franco, d'avui a demà, podien passar a ser demòcrates? Pensava en els caps militars, en els membres de l'alta magistratura, en les grans fortunes que havia generat la corrupció del sistema, en els interessos inconfessables de molts de sectors de l'església catòlica, en tots els que havien rebut prerrogatives i prebendes, en els milers i milers de càrrecs amb què la dictadura havia pagat el suport dels seus incondicionals. Encara n'hi ha molts de vius, i els que ja no hi són prou que tengueren temps de deixar ben instal·lada la prole. Passa que la democràcia no és una meta, és un camí que no s'acaba mai; i la que hem arribat a aconseguir, avui per

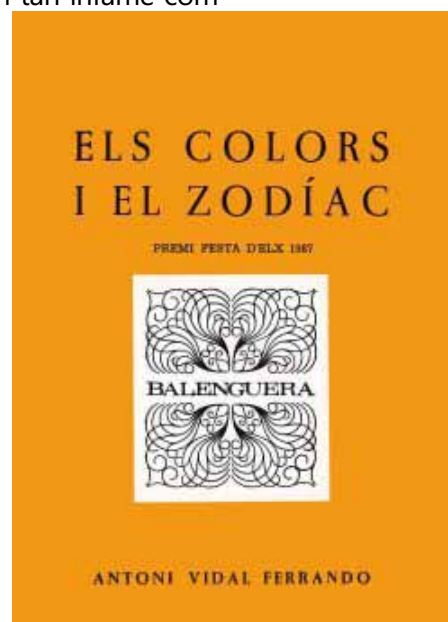
avui, és d'una intensitat molt baixa".

Tot i trobar-se molt bé a l'escola de Ses Salines, tant Antoni com Rosa l'any 1980 van concursar i guanyar plaça a l'escola de Santanyí, de la qual Antoni en va ser el secretari i un dels principals dinamitzadors. Ho van fer per estar a prop dels pares, que s'anaven fent grans, i per poder cuidar-los en cas de ser necessari.

A partir de l'any 1978, un cop obtinguda la llicenciatura, Antoni Vidal es va dedicar força a la investigació, a la divulgació i a la didàctica de la història de Mallorca, una tasca de la qual van sorgir diversos llibres destinats a l'àmbit educatiu. Més endavant, a partir de l'any 1998, i després de trenta-quatre cursos de mestre, Antoni Vidal va passar a ser professor al nou institut de secundària de Santanyí, en el qual va impartir classes de Ciències Socials al primer cicle de l'ESO fins a la seva jubilació l'any 2006.

Retorn a la poesia

L'any 1986, i després de la travessia d'un llarg desert literari de disset anys, Antoni Vidal Ferrando va reprendre l'escriptura amb la publicació del seu primer llibre de poesia, *El brell dels jorns* (Ajuntament de Gandia, 1986), que va obtenir el premi Ausiàs March. L'autor recorda aquest moment així: "Llavors, de cop i volta, d'una manera que ni sabia explicar, la literatura em va tornar a cridar amb una força gairebé imperativa. Feia uns disset anys que no m'havia sortit ni un vers. No sé si va ser l'atzar o el destí. Però des d'aleshores no he deixat de ser pura passió literària."

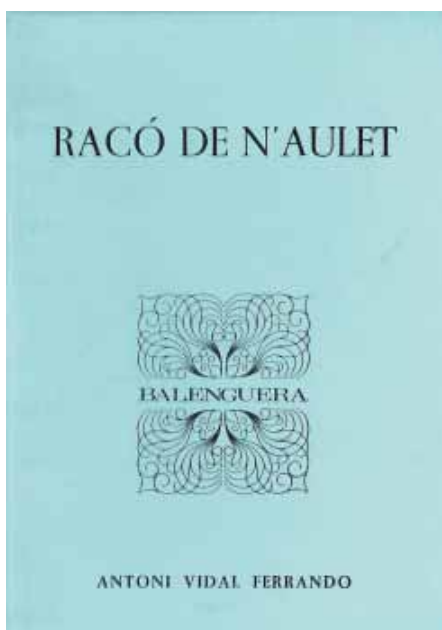

A aquest primer poemari el seguiran *Racó de n'Aulet* (Moll, 1986), *A l'alba lila dels alocs* (Moll, 1988), *Els colors i el zodíac* (Moll, 1990), *Cartes a Lady Hamilton* (Columna, 1990), *Calvari* (Bromera, 1992), *Bandera blanca* (Proa, 1994) *El batec de les pedres*

(Edicions 62, 1996), *Cap de cantó* (Proa, 2004), *Gebre als vidres* (Meteora, 2012), *Aigües desprotegides* (Jardins de Samarcanda, 2018) i *Si entra boira no tendré on anar* (Proa, 2022), la majoria dels quals publicats amb l'aval de prestigiosos premis de poesia. Per l'últim títol, Antoni Vidal va obtenir el premi Carles Riba. En conjunt, es tracta d'una obra poètica densa i molt treballada que s'erigeix com una de les més sòlides dels autors de la seva generació.

El poeta menorquí, i gran amic d'Antoni Vidal Ferrando, Ponç Pons, valorava així la seva trajectòria: "Antoni Vidal Ferrando és un poeta absolut, radical, total, un poeta sense trampes, sense perdó, sense excusa. Apartat del món superflu i convencional que ens envolta, arrelat al món atàvic del seu Santanyí natal, Antoni Vidal Ferrando va ser poeta molt prest, però va publicar molt tard. No es va deixar enlluernar per l'ambició de la fama o el gust de veure el seu nom imprès a una coberta i va madurar, en silenci, durant anys, el seu món literari fins que, segur i amb veu pròpia va iniciar una trajectòria fulgurant, plena de premis, que no l'ha apartat, però, del seu constant aprenentatge ni ha tacat d'envaniment la seva enorme humanitat." ("Antoni Vidal Ferrando guanya la Flor Natural dels Jocs Florals de Barcelona", *El Mirall*, núm. 68, maig/juny de 1994).

Per al crític i poeta D. Sam Abrams, "Vidal Ferrando és un clàssic en el sentit del terme que li donava Óssip Mandelstam, és a dir, del poeta que revoluciona el panorama de la lírica a base de recordar-nos les veritats eternes de la vida d'una manera fresca, viva i actual" ("Vidal antològic", *Avui*, 20 de març de 2006). Fruit d'aquesta intensa activitat poètica, Antoni Vidal Ferrando va reprendre la relació amb Blai Bonet, que havia quedat en suspens durant tots els

anys en què va deixar d'escriure. A partir d'aquesta amistat, i gràcies a les gestions fetes per l'escriptor, a partir de l'any 1987 l'escola de Santanyí passà a anomenar-se —malgrat l'oposició de les forces més retrògades— Col·legi Públic Blai Bonet.

El pas a la narrativa

Amb una consolidada trajectòria com a poeta, Antoni Vidal i Ferrando es va plantejar fer un salt a la narrativa, a la possibilitat d'expressar-se a través de narracions i novel·les. Ell mateix ho ha explicat amb aquestes paraules: "Jo sempre havia pensat que era incapaç d'escriure una novel·la. Ho veia com un impossible. En part, perquè, quan

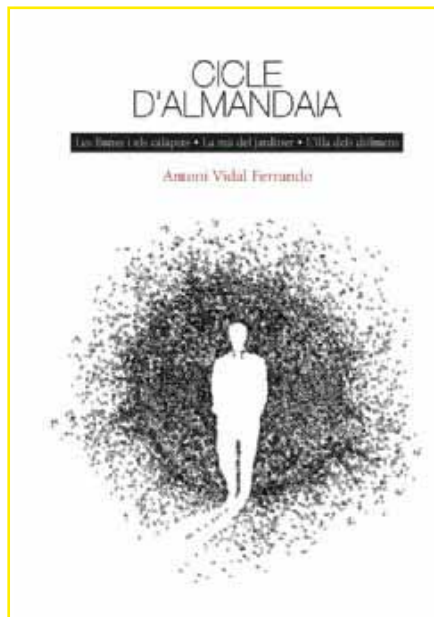
escric, la meua tendència natural és a ser molt sintètic i, en general, la sensació que tenia, i que encara tenc, era que a moltes novel·les, els sobra més de la meitat de les pàgines. [...]. A poc a poc, me'n vaig anar adonant que tenia necessitat de dir coses que no hi havia manera de saber-les dir en vers i, empès per la necessitat, per la curiositat i per les ganes de superar-me i d'emprendre noves aventures literàries i intel·lectuals, un bon dia, em vaig posar el repte de fer una novel·la".

Aquesta desig es va concretar en *Les llunes i els calàpets* (Moll, 1994; Nova Editorial Moll, 2024), una novel·la que narra la història d'una família i d'una comunitat pagesa i marinera de Mallorca durant un període que va des de principis del segle XX fins a la Guerra Civil. L'autor hi va treballar durant tres anys, i les bones crítiques l'estimularen a continuar seguint en aquest nou camí i combinar-lo amb la creació lírica. La nova edició d'aquesta novel·la, trenta anys després de la seva publicació, és una bona ocasió per posar d'actualitat un gran narrador que, com hem dit al principi, és encara força desconegut —sobretot al Principat— per les noves generacions de lectors.

Les llunes i els calàpets és un llibre dens, de lectura lenta, que exposa els fets amb unes gran dosis de poesia i amb un llenguatge molt acurat, i que, sobretot, més que dir, suggereix. Xavier Serrahima, al pròleg de l'edició que comentem ens proposa, fins i tot, una experiència feta de tres lectures: "En una primera lectura, probablement ens fixarem, sobretot, en l'argument que ens narra —més aviat, que ens *evoca* [...] En una segona lectura, més atenta, més pausada, en la qual ja no sentirem la urgència o la inquietud de saber *què passa*, de saber *com acabarà*, tindrem l'oportunitat d'adonar-nos de tot el que hi havia *més enllà* (i *per damunt*) de la història[...] Si [...] ens hi submergim una tercera vegada, ja amb el tan ric i enriquidor bagatge de les dues lectures anteriors, acabarem d'assaborir la lectura per complet, *trobant*, o, més aviat, *veient aparèixer* o fent-se presents, al nostre davant, tots aquells petits detalls, quasi insignificants, que confereixen a una obra d'art la seva grandesa: que en garanteixen la perdurabilitat i la universalitat" (ed. cit., "Pròleg", p. 10-11). Com el lector deu haver observat, Serrahima ens planteja un repte que només poden suportar les grans obres literàries.

Segons l'autor del pròleg, *Les llunes i els calàpets* ens ofereix, a través d'una escriptura que presenta un aire mític o èpic que s'acosta al realisme màgic llatinoamericà —més d'un cop s'ha relacionat aquesta novel·la amb *Cien años de soledad*, de Gabriel García Márquez—, "una radiografia interior ensem personal i social: d'ell mateix, dels personatges però, també, d'una època; d'una època (i d'un espai) que marxà per no tornar mai més" (ed., cit., "Pròleg", p.12). Aquesta nova edició de la novel·la —que va ser una de les grans sorpreses editorials l'any en què es va publicar per primer cop— presenta, com a complement del "Pròleg", un conjunt de quaranta petits textos d'autors actuals que parlen d'algun aspecte de la novel·la

m'atreviria a dir" (p. 23). Com a última mostra d'aquest conjunt d'opinions, Gabriel Janer Manila en fa el següent resum: "Antoni Vidal Ferrando ens ha parat el parany més pervers que només aconsegueix la gran literatura. Ha pouat en la vella memòria i ha escrit la crònica d'un poble pagès i mariner durant les primers dècades del segle XX. La seva escriptura, delicada i bella, ens parla de les cendres que un dia van ser foc, dels enigmes que travessen el seu univers, de les maldats que afaïçonaren el seu temps: la guerra, la crueltat, la repressió, els dies perduts, el drama d'un país que ha venut la seva ànima..." (p.27).

La vida d'un nen de la postguerra

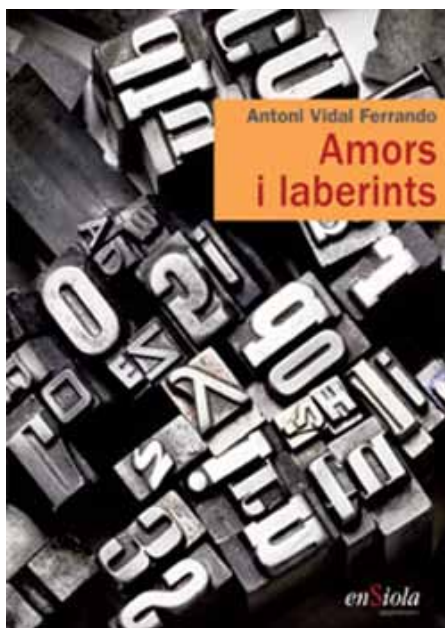
Com ens explica Miquel Àngel Vidal al seu *Retrat*, "com que els vents de la creació i la literatura eren favorables", Antoni Vidal començà a pensar en un nou projecte novel·lístic, que es va acabar convertint en *La mà del jardiner* (Edicions 62, 1999), una novel·la en què l'autor va estar treballant quatre anys. L'obra va guanyar el premi Sant Joan —instituit per la Fundació Caixa de Sabadell—, fet que va representar que per primera vegada una novel·la seva es publicués en una gran editorial

del Principat i tingués una àmplia difusió. L'any 2001 se'n va publicar a l'editorial Muchnik una traducció al castellà feta per Joan Pla.

En aquesta ocasió l'autor va situar la narració en plena postguerra al mateix espai rural —també en aquest cas sense nom concret— de *Les llunes i els calàpets*. A més de la visió de Mallorca ara durant els anys 40 i 50, va presentar els fets relatats com a conseqüència dels enfrontaments entre els dos bàndols durant la Guerra Civil. Es tracta també d'un text dens, d'un alt contingut poètic i escrit amb una gran ambició lingüística. La novel·la està estructurada en trenta-dos capítols que, pel fet d'estar escrits sense utilitzar el punt i a part, transmeten amb especial força i amb un gran sentit de l'oralitat els fets viscuts per un nen que tan aviat són percebuts pel lector a través de la veu de la infantesa més innocent com des de l'escepticisme de l'adult.

Quan es va publicar, el crític literari Pere Rosselló Bover la va saludar amb aquestes paraules: "Amb la seva novel·la Antoni Vidal Ferrando aconsegueix bastir un retrat ampli, i alhora crític, de la postguerra a Mallorca. Però sobretot, ens ofereix una anàlisi de l'ànima humana que, tot escapant del localisme, assoleix uns valors universals". ("La mà del jardiner: una nova versió de la novel·la de postguerra", *Lluc*, núm. 812, 1999), i el gestor cultural Joan Ripoll en destacava la singularitat del seu estil: "Cal remarcar, d'antuvi, la saviesa estilística emprada, que confereix a la novel·la un toc molt personal i ben aconseguit. Els trenta-dos capítols són escrits amb la rauxa d'una sola tirada, cadascun en un sol i llarg paràgraf, sense cap punt i a part; en canvi, la fluïdesa de l'escriptura (i de la lectura) es referma en l'ús de les frases curtes, separades pel punt i seguit, la

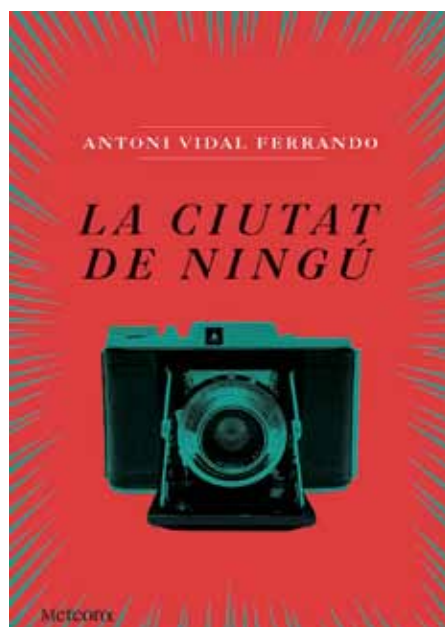
qual cosa confereix un dinamisme a l'acció narrada, assegurant-ne el ritme. El conjunt crea un clima barroc, d'escenes quotidianes no exemptes, però, d'una certa màgia, d'una mena d'al·lucinació, que per obra de la hipèrbole, de la ironia, i fins i tot de la poesia, transmet una realitat esfereïdora." ("Tot menant la mà del jardiner", *Diari de Sabadell*, 17 de juliol de 1999).

El Cicle d'Almandaia

Com ens explica Miquel Àngel Vidal al seu *Retrat*, mentre Antoni Vidal escrivia la novel·la *La mà del jardiner* es va adonar de les connexions amb l'anterior i va pensar que podrien ser part d'un cicle novel·lístic més extens, d'una crònica de la Mallorca

del segle XX. Tenia clar que serien novel·les corals i que s'ubicarien al mateix lloc. No volia repetir trames ni personatges, però sí que havia de tenir un element aglutinador: el de l'espai físic i l'espai humà. I amb aquesta intenció va començar a perfilar el tercer volum, que començaria a finals dels anys cinquanta i arribaria a l'inici del segle XXI. En aquest moment és quan l'autor pensa que l'espai comú de la trilogia estaria bé que tingués un nom. Finalment tria *Almandaia*, un topònim que suggereix un origen àrab i que esdevé

ja per sempre més la transfiguració literària de Santanyí.

La tercera novel·la, *L'illa dels dòlmens* (Ensiola, 2007, Premi Crítica Serra d'Or de novel·la 2008) narra l'ascensió i la caiguda d'un polític corrupte i, al mateix temps, fa un retrat de la Mallorca de les últimes dècades del segle XX, caracteritzat pel creixement de la riquesa material —a partir de l'explotació turística de l'illa— però també de la pobresa moral, tant del protagonista com d'un gran part de la societat. Es tracta d'una obra exigent i ambiciosa, escrita amb l'alternança de dos narradors, un en primera persona protagonista i un altre en segona persona

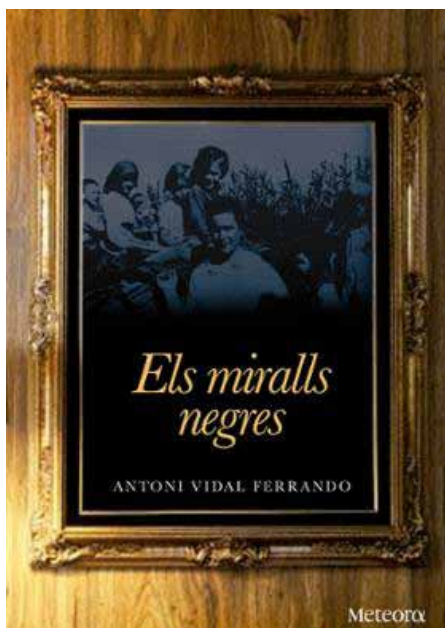
omniscient, que presenta un estil més convencional, menys metafòric —allunyat de l'alt grau de lirisme de les dues primeres novel·les—, però que resulta plenament efectiva i, llegida ara, totalment actual.

Les tres novel·les finalment van ser publicades conjuntament en un volum de més de vuit-centes pàgines titulat *Cicle d'Almandaia* (El Gall Editor, 2015, amb pròleg de Lucia Pietrelli). El poeta mallorquí Jaume C. Pons Alorda en parlava en aquests elogiosos termes: "Ho han tornat a fer: El Gall Editor es responsabilitza de la publicació d'un nou volum molt important de la literatura catalana recent, tot demostrant que són les editorials petites les que segueixen mantenint una grandesa absolutament celebrable. En aquest cas es tracta del *Cicle d'Almandaia*, d'Antoni Vidal Ferrando, obra que uneix, per primer cop en un mateix llibre, la trilogia narrativa d'aquest autor, que a través del poble d'Almandaia aconsegueix crear un territori llegendari de la mateixa força que la Yoknapatawpha de William Faulkner, la Macondo de Gabriel García Márquez, la Región de Juan Benet, la Santa Teresa de Roberto Bolaño o la Benborser de Salvador Company." ("Antoni Vidal Ferrando conversa amb els titans de la carronya", *Núvol*, 18 de juliol de 2015).

Últims títols

Un cop tancat el "*Cicle d'Almandaia*", Antoni Vidal encara ha publicat, fins ara, diversos llibres de narracions. *Amors i laberints* (Ensiola, 2010) és un "dietari sense dates", escrit entre 2008 i 2010, que inclou fragments assagístics, autobiogràfics i poètics i que es revela com un text important per entendre la seva manera de pensar i escriure. *Els miralls negres* (Meteora, 2013), en canvi, està constituït per dotze relats que van des del detall més local a l'observació més global, sempre a partir d'una innegable visió mallorquina i universal i amb una voluntat de recuperació d'una memòria històrica que no s'hauria d'haver perdut mai.

La novel·la curta *La ciutat de ningú* (Meteora, 2016) presenta un home, fill de falangista, que rememora en forma de monòleg bona part de la seva vida a través d'una queixa impregnada de deliri, sarcasme i amargor.

Viu a ciutat, però enyora la ruralia i es passa moltes hores contemplant el cel a través del seu telescopi i trobant a faltar Corinna, la seva antiga esposa, ex model, i la tia Olga, un mite sexual de joventut. Per damunt de tot, però, el que l'obsessiona és que gent contrària no li prengui unes fotografies relacionades amb el seu pare, fetes en èpoques fosques, impossibles d'oblidar. Per Miquel Àngel Vidal, "la novel·la és una metàfora del món embogit, delirant i deshumanitzat d'avui en dia, en el qual la raó i el seny queden relegats pel fanatisme i la ignorància, i les lleis que ens regeixen estan fetes sols per defensar els rics i els poderosos. És també una crítica ferotge al feixisme".

Finalment, Antoni Vidal Ferrando ha publicat *Quan el cel embogeix* (AdiA, 2020), una novel·la en què un vell escriptor insatisfet, alcohòlic i admirador de Marcel Proust vol fer una crònica literària de la seva època per tal d'aconseguir el prestigi que sempre li ha estat negat. D'aquestes dues últimes novel·les, l'autor n'ha dit el següent: "Jo partesc d'una base: sense poesia no hi ha literatura. Passa que, normalment, els versos solen tenir altes dosis de poesia i la prosa dosis menors. Però igualment és ver que hi ha prosa altament poètica i versos que no tenen ni un bri de poesia. Totes les novel·les, si són bones, en tenen a dojo; perquè, per exemple, un gran argument pot ser altament poètic. Jo de cada dia em decant més per intentar escriure amb la mateixa actitud els versos que la prosa, i crec que ja m'hi he aproximat un poc amb les meves dues darreres novel·les, *La ciutat de ningú* i *Quan el cel embogeix*. Les dic novel·les perquè estan escrites en prosa; però les vaig escriure amb una actitud semblant a la que a vegades he tengut escrivint versos."

El 15 de juny de 2018 el Ple de l'Ajuntament de Santanyí va decidir atorgar a Antoni Vidal Ferrando la Medalla d'Or de la Vila, en reconeixement per la qualitat de la seva trajectòria literària. Actualment l'escriptor segueix vivint a Santanyí on, si tot va bé, el proper 9 de setembre complirà vuitanta anys. ■